

De relatie tussen acculturatie en het welbevinden van migrantenjongeren

Onderzoek naar de samenhang tussen acculturatiestrategieën, acculturatiediscrepanties en het welbevinden van migrantenjongeren, met hierin discriminatie meegenomen als mogelijke mediator en etniciteit als mogelijke moderator.

Faculteit der Sociale Wetenschappen
Universiteit Leiden

Naam: Marsha van Oosterbos
Studentnummer: 1283979
Onderwerp: Acculturatie en welbevinden
Eerste lezer: Prof. Dr. P.H. Vedder
Tweede lezer: Mw. Dr. M. Malda
Pedagogische Wetenschappen: Orthopedagogiek
Datum: 1 september 2014

SAMENHANG TUSSEN ACCULTURATIE EN WELBEVINDEN

Abstract

In dit artikel wordt ingegaan op de relatie tussen acculturatie en het welbevinden van 64 13-18 jarige jongeren van het VMBO en het HAVO met een Marokkaanse of Turkse afkomst, waarbij waargenomen discriminatie is meegenomen als mediator en etniciteit als moderator. Tevens is er een vergelijking gemaakt met een tweede respondentengroep, bestaande uit 40 jongeren met een Surinaamse of Antilliaanse afkomst. De respondenten zijn afkomstig van zeven middelbare scholen uit voornamelijk de Randstad. De data is verzameld middels een vragenlijst. In diverse delen van de vragenlijst wordt aandacht besteed aan het welbevinden van de jongeren, acculturatievoorkeuren, de mate waarin acculturatiediscrepanties worden ervaren en de mate waarin discriminatie wordt waargenomen. Uit het onderhavige onderzoek komt naar voren dat de separatievoorkeur van de jongeren een voorspellende waarde heeft op het welbevinden. Ook is er een samenhang gevonden tussen de etniciteit van de jongeren en de mate waarin zij een integratiediscrepancie ervaren. Discriminatie blijkt geen mediator te zijn in de relatie tussen acculturatie en het welbevinden van de jongeren en ook etniciteit blijkt geen verklaring te bieden voor de samenhang tussen acculturatiestrategieën en de bijbehorende discrepanties.

Culturele diversiteit is niet meer weg te denken uit de Nederlandse samenleving. Bijna een kwart van alle jeugdigen jonger dan 25 jaar is van allochtone afkomst, blijkt uit cijfers van het Centraal Bureau voor de Statistiek (CBS, 2013). Wanneer er gekeken wordt naar het welbevinden van migrantenjongeren, kan er gesteld worden dat het welbevinden van deze jongeren deels beïnvloed wordt door factoren die voornamelijk van toepassing zijn op migranten. Acculturatie, het proces dat leden van een cultuur doormaken wanneer zij te maken krijgen met een andere cultuur, wordt hierbij gezien als een van de belangrijkste factoren (Berry, Dasen, Poortinga, & Segall, 2002; Berry & Sabatier, 2011). Er kan gekeken worden naar zowel de voorkeur voor een bepaalde acculturatiestrategie als naar de mate waarin de migrantenjongere discrepanties ervaart. Er wordt gesproken van een discrepantie wanneer de jongere verschillen ervaart tussen de aangenomen acculturatiestrategie en de acculturatieverwachtingen die de samenleving heeft (Higgins, Klein, & Strauman, 1987; Roccas, Horenczyk, & Schwartz, 2000; Schwartz et al., 2013). Daarnaast blijkt de mate waarin jongeren discriminatie waarnemen een rol te spelen in het verband tussen acculturatie en welbevinden (Vedder, Sam, & Liebkind, 2007).

Een deel van het onderzoek dat tot op heden verricht is naar de relatie tussen acculturatie en welbevinden is eenzijdig te noemen. Het welbevinden wordt in deze onderzoeken verklaard vanuit enkel de acculturatiestrategie of vanuit de acculturatiediscrepanties (Higgins et al., 1987; Prins, 1996; Roccas et al., 2000; Schwartz et al., 2013; Van Oudenhoven, Willemsma & Prins, 1996). In dit onderzoek zullen beide verklaringen voor het welbevinden onderzocht worden. Discriminatie zal in

SAMENHANG TUSSEN ACCULTURATIE EN WELBEVINDEN

beide relaties worden meegenomen als mediërende variabele, aangezien deze een rol lijkt te spelen in de samenhang tussen het acculturatieproces en het welbevinden van de jongeren (Vedder et al., 2007). Daarnaast zal ook onderzocht worden of de acculturatiediscrepanties voor alle acculturatiestrategieën en etniciteiten vergelijkbaar zijn. De etniciteit van de jongere wordt hierin beschouwd als modererende variabele, een verklaring voor het verband tussen de acculturatiestrategieën en discrepanties. Op deze manier kan er een link gelegd worden tussen de twee verklaringen. Hier is tot op heden nog weinig aandacht voor geweest.

Acculturatievoorkeur en Welbevinden

De manieren waarop men om kan gaan met de nieuwe cultuur en de eigen cultuur worden acculturatiestrategieën genoemd (Berry, 1997). Migranten die te maken krijgen met een nieuwe cultuur blijken hierin een voorkeur te hebben voor de integratiestrategie, wat inhoudt dat de eigen cultuur wordt behouden en dat er tegelijkertijd wordt deelgenomen aan de nieuwe cultuur (Berry, 1997). De overige drie strategieën die men volgens het acculturatiemodel van Berry (1997) kan aannemen zijn assimilatie, separatie en marginalisatie. Assimilatie is een strategie waarbij men zich volledig richt op de nieuwe cultuur en de oorspronkelijke cultuur wordt vermeden. Bij separatie gebeurt het tegenovergestelde, de oorspronkelijke cultuur wordt aangehouden en men wil niets met de nieuwe cultuur te maken hebben. Ten slotte is er marginalisatie, een strategie waarbij zowel de oorspronkelijke cultuur als de nieuwe cultuur wordt vermeden (Berry, 1997).

Over het algemeen blijkt integratie de meest wenselijke acculturatiestrategie te zijn voor het welbevinden van migranten. Integratie zou namelijk leiden tot betere adaptatie en psychisch welzijn (Berry, 1997; Berry & Sam, 1997; Verkuyten & Kwa, 1994; Virta, Sam, & Westin, 2004). Marginalisatie gaat gepaard met groot cultuurverlies en het vertonen van bepaalde disfunctionele en afwijkende gedragingen, zoals middelenmisbruik en criminaliteit (Virta et al., 2004). Allochtonen die marginaliseren blijken dan ook de meeste stress te ervaren en het laagste welbevinden te hebben vergeleken met jongeren die een andere acculturatiestrategie prefereren (Berry, 1997; Berry & Kim, 1988). Eerder onderzoek toont aan dat er geen duidelijk verschil is tussen de mate van welbevinden bij assimilerende en separerende migranten. De verschillen die er zijn, worden veroorzaakt door factoren zoals de etniciteit van de migranten en de sociaal-culturele context waarin zij leven (Berry & Sam, 1997; Virta et al., 2004).

Acculturatiediscrepanties en Welbevinden

Er bestaat niet alleen een samenhang tussen de voorkeur voor een strategie en het welbevinden van de migrantenjongere. Daarnaast bestaat er ook een samenhang tussen het welbevinden en de mate waarin de jongere discrepanties ervaart tussen de aangenomen strategie en de verwachtingen van de samenleving (Lecky, 1961; Rogers, 1961; Suárez-Orozco, 2000). De discrepanties kunnen bekeken worden vanuit diverse domeinen van het zelfbeeld. Het werkelijke zelfdomein is het belangrijkste

SAMENHANG TUSSEN ACCULTURATIE EN WELBEVINDEN

domein binnen het zelfbeeld, dit is het beeld dat de jongere van zichzelf heeft (Higgins, Strauman, & Klein, 1986; Higgins, 1987). In de zelfdiscrepantietheorie van Higgins (1987) wordt gesteld dat het welbevinden groter zal zijn naarmate er minder discrepanties worden ervaren. Deze theorie wordt ondersteund door onderzoek (Higgins et al., 1987; Schwartz et al., 2013).

Discriminatie

Discriminatie speelt een belangrijke rol in de relatie tussen acculturatie en de totstandkoming van het welbevinden van migranten (Vedder et al., 2007). Hoe vaker jongeren te maken hebben met discriminatie, des te lager is het welbevinden van de jongeren. Hierbij gaat het om de mate waarin men zich gediscrimineerd voelt, oftewel de waargenomen discriminatie (Vedder et al., 2007). Het niveau van waargenomen discriminatie is over het algemeen laag in Westerse landen, maar jongeren geven wel aan dat zij zich in een bepaalde mate gediscrimineerd voelen (Berry, Phinney, Sam, & Vedder, 2006). In veel studies wordt waargenomen discriminatie gerelateerd aan het welbevinden van migranten. Zo blijkt er bijvoorbeeld een relatie te bestaan tussen discriminatie en het vertonen van meer psychische problemen en gedragsproblemen (Berry et al., 2006; Van Geel, 2009; Van Geel & Vedder, 2009). Het algeheel niveau van waargenomen discriminatie mag dan wel laag zijn, door de negatieve effecten dient discriminatie beschouwd te worden als een serieus probleem. Men kan namelijk stellen dat het ervaren van discriminatie de Nederlandse samenleving op langere termijn geld kost. Migrant die zich gediscrimineerd voelen doen mogelijk een beroep doen op een uitkering, de ziektewet of psychische hulp, terwijl zij dit wellicht niet hadden gedaan als zij zich niet gediscrimineerd hadden gevoeld (Sociaal en Cultureel Planbureau, 2014). Het is daarom niet alleen voor het welbevinden van de migranten van belang dat er aandacht besteed wordt aan de rol die discriminatie heeft in de relatie tussen acculturatie en welbevinden, maar ook voor onze samenleving.

Op grond van onderzoek naar acculturatieprofielen kan gesteld worden dat strategievoorkeur samenhangt met verschil in waargenomen discriminatie (Berry et al., 2006; Van Geel, 2009). De acculturatieprofielen zijn gebaseerd op het geheel van opvattingen en gedragingen die men laat zien in het acculturatieproces. Er zijn in totaal vier profielen te onderscheiden waarin jongeren kunnen worden onderverdeeld op grond van hun opvattingen en gedragingen, namelijk het etnisch profiel, het geïntegreerde profiel, het nationale profiel en het diffuse profiel (Berry et al., 2006; Van Geel, 2009). Jongeren met een geïntegreerd profiel blijken de voorkeur te geven aan de integratiestrategie. Deze jongeren scoren het laagst op waargenomen discriminatie. Jongeren met een diffuus profiel hanteren voornamelijk marginalisatie als strategie. Zij voelen zich meer gediscrimineerd dan jongeren met een geïntegreerd, etnisch of nationaal profiel. Er zijn echter vrijwel geen migrantenjongeren met een diffuus profiel (Van Geel, 2009). Dit komt overeen met onderzoek waaruit blijkt dat jongeren vrijwel nooit de marginalisatie strategie kiezen (Horenczyk, 1996; Prins, 1996).

Een andere theorie betreffende het verband tussen acculturatie, welbevinden en de samenhang met waargenomen discriminatie wordt beschreven in het Interactive Acculturation Model van Bourhis,

SAMENHANG TUSSEN ACCULTURATIE EN WELBEVINDEN

Moise, Perreault en Senecal (1997). Volgens dit model is er sprake van overeenstemming als beide culturele groepen ongeveer dezelfde ideeën hebben over acculturatie. Indien er geen sprake is van overeenstemming, dan leidt dit onder andere tot meer waargenomen discriminatie. Op basis van dit model kan gesteld worden dat jongeren die grotere discrepanties ervaren waarschijnlijk meer discriminatie zullen ervaren en daardoor een lager welbevinden zullen hebben. Anderzijds zullen jongeren die kleinere discrepanties ervaren, waarschijnlijk minder discriminatie ervaren en daardoor een hoger welbevinden hebben.

Acculturatievoorkeur en Acculturatiediscrepanties

Het is aannemelijk dat verschil in acculturatievoorkeur leidt tot verschil in discrepanties. Dit wordt onder meer beschreven in het Concordance Model of Acculturation van Piontkowski, Rohmann en Florack (2002). Dit model impliceert dat de meerderheidsgroep meer invloed heeft op het acculturatieproces dan de minderheidsgroep. De meerderheidsgroep is bepalend in onder andere de mate waarin de minderheidsgroep zijn eigen cultuur mag behouden en de mate waarin de minderheidsgroep relaties aan kan gaan met de meerderheidsgroep. De meerderheidsgroep legt als het ware zijn verwachtingen omtrent de gewenste acculturatiestrategie op aan migranten (Piontkowski et al., 2002). Uit onderzoek van Van Oudenhoven, Prins en Buunk (1998) is naar voren gekomen dat de integratie- en assimilatiestrategieën het meest wenselijk zijn volgens autochtonen en dat migranten de voorkeur geven aan de integratiestrategie. Migranten hebben echter het gevoel dat de samenleving van hen verlangt dat zij assimileren (Bowskill, Lyons, & Coyle, 2007; Fekete, 2008; Kunst, Sam, & Ulleberg, 2012; Verkuyten & Yildiz, 2007). Voornamelijk Islamitische migranten worden herhaaldelijk geconfronteerd met de assimilatieverwachtingen vanuit de maatschappij. Zij voelen zich in hoge mate gestigmatiseerd op grond van hun geloofsovertuiging. Media en politici spelen hier een belangrijke rol in (Bowskill et al., 2007). Ondanks de eensgezindheid over de integratiestrategie kunnen integrerende migranten dus toch een acculturatiediscrepantie ervaren, aangezien zij een verschil ervaren tussen de preferente acculturatiestrategie en de verwachtingen die de samenleving daarbij heeft. Het is daarom de verwachting dat assimilerende jongeren minder discrepanties zullen ervaren dan jongeren met een andere strategievoorkeur, aangezien assimilatie overeenkomt met de perceptie die zij hebben van de verwachtingen van de samenleving.

Etniciteit en Acculturatiediscrepanties

Het is tevens aannemelijk dat verschil in etniciteit leidt tot verschil in discrepanties. De grootste groepen met een niet-Westerse afkomst in Nederland worden gevormd door Marokkanen, Turken, Surinamers en Antillianen (Nationaal Kompas Volksgezondheid, 2012). Hierbij kan er op basis van een aantal kenmerken, zoals immigratiegeschiedenis en religie, onderscheid gemaakt worden tussen de Marokkaanse en Turkse Nederlanders enerzijds en de Surinaamse en Antilliaanse Nederlanders anderzijds. Marokkaanse en Turkse migranten kwamen beiden als gastarbeider naar Nederland, met de

SAMENHANG TUSSEN ACCULTURATIE EN WELBEVINDEN

intentie om ooit weer terug te keren naar het land van afkomst (Prins, 1996). Surinaamse en Antilliaanse migranten behoorden beiden tot koloniën van Nederland. Toen de Nederlandse grenzen werden geopend voor Surinamers en Antilianen vertrokken veel van hen richting Nederland (Oostindie & Maduro, 1986). Wat betreft religie zijn migranten uit Marokko en Turkije religieuzer ingesteld dan migranten uit Suriname en de Antillen (Van Tubergen, 2003).

Gezien het koloniaal verleden hebben Surinaamse en Antilliaanse Nederlanders een gedeelde culturele geschiedenis met Nederland. Dit geeft hen een voorsprong op andere migranten wat betreft Nederlandse taal en geschiedenis (Oostindie & Schoorl, 2011). Het is vanwege de relatief grote overeenkomsten tussen Surinaamse, Antilliaanse en autochtone Nederlanders ten opzichte van Marokkaanse en Turkse Nederlanders aannemelijk dat Surinaams- en Antilliaans-Nederlandse jongeren makkelijker integreren of assimileren dan Marokkaans- en Turks-Nederlandse jongeren. Daarnaast is het aannemelijk dat Marokkaanse en Turkse Nederlanders in grotere mate het gevoel hebben dat de samenleving van hen verlangt dat zij assimileren, aangezien zij veelal praktiserende moslims zijn (Bowskill et al., 2007; Van Tubergen, 2003). Ook Suriname kent een aanzienlijk aantal moslims, maar aangezien uit onderzoek is gebleken dat Surinaamse Nederlanders zich minder actief bezig houden met hun geloof, zullen zij vermoedelijk in mindere mate de perceptie hebben dat de samenleving van hen verlangt dat zij assimileren (Van Tubergen, 2003).

Op basis van bovenstaande bevindingen is het de verwachting dat Marokkaans- en Turks-Nederlandse jongeren meer discrepanties zullen ervaren dan Surinaams- en Antilliaans-Nederlandse jongeren, daar er uit onderzoek is gebleken dat migranten de voorkeur hebben om te integreren terwijl zij in hun beleving (met name de praktiserende moslims) moeten assimileren van de omgeving (Bowskill et al., 2007; Fekete, 2008; Kunst et al., 2012; Verkuyten & Yildiz, 2007).

Het huidige onderzoek

Het onderzoek is gericht op de relatie tussen acculturatie en het welbevinden van 13-18 jarige jongeren van het VMBO en het HAVO met een Marokkaanse of Turkse afkomst. Hierin is waargenomen discriminatie meegenomen als mediërende variabele en etniciteit als modererende variabele. Deze relatie is onderzocht door middel van de volgende deelvragen: 1a) Is de acculturatievoorkeur van de migrantenjongere een voorspeller voor het welbevinden van de jongere? 1b) Is de mate waarin de migrantenjongere acculturatiediscrepanties ervaart een voorspeller voor het welbevinden van de jongere? 2a) Is waargenomen discriminatie een mediator in de relatie tussen de acculturatiestrategie en het welbevinden van de migrantenjongere? 2b) Is waargenomen discriminatie een mediator in de relatie tussen de mate waarin acculturatiediscrepanties worden ervaren en het welbevinden van de migrantenjongere? 3) Is etniciteit een moderator in de relatie tussen de acculturatiestrategie en de mate waarin de migrantenjongere acculturatiediscrepanties ervaart? In deze laatste deelvraag zullen ook jongeren met een Surinaamse en Antilliaanse afkomst worden betrokken zodat er een vergelijking gemaakt kan worden tussen twee groepen van een respectabele grootte.

SAMENHANG TUSSEN ACCULTURATIE EN WELBEVINDEN

Op basis van bevindingen uit eerder onderzoek is het bij de eerste deelvraag de verwachting dat zowel de strategievoorkeur van de jongere als de mate waarin hij of zij discrepanties ervaart voorspellers zijn voor het welbevinden van de jongere. Er wordt vanuit gegaan dat jongeren met een integratievoorkeur een hoger welbevinden hebben dan jongeren met andere acculturatiestrategieën (Berry, 1997; Berry & Sam, 1997; Verkuyten & Kwa, 1994; Virta, Sam, & Westin, 2004). Tussen het welbevinden van assimilerende en separerende jongeren wordt geen duidelijk verschil verwacht (Berry & Sam, 1997; Virta, Sam, & Westin, 2004). Tevens is het de verwachting dat het ervaren van grotere discrepanties zal leiden tot een lager welbevinden en vice versa (Higgins et al., 1987; Schwartz et al., 2013). Bij de tweede deelvraag wordt verwacht dat waargenomen discriminatie een mediërende rol heeft in zowel de relatie tussen acculturatiestrategie en welbevinden, als in de relatie tussen acculturatiediscrepanties en welbevinden. Tenslotte wordt er bij de derde deelvraag verwacht dat zowel verschil in strategievoorkeur als verschil in etniciteit leidt tot discrepanties. Er wordt vanuit gegaan dat jongeren met een assimilatievoorkeur de minste discrepantie zullen ervaren, omdat zij het gevoel hebben dat de samenleving ook van hen verlangt dat zij assimileren (Bowskill, Lyons, & Coyle, 2007; Fekete, 2008; Kunst, Sam, & Ulleberg, 2012; Verkuyten & Yildiz, 2007). Het is de verwachting dat Surinaams- en Antilliaans-Nederlandse jongeren, doordat zij gezien hun gedeelde culturele geschiedenis met Nederland makkelijker assimileren, minder discrepanties zullen ervaren dan de Marokkaans- en Turks-Nederlandse jongeren. Daarnaast is het aannemelijk dat Marokkaans- en Turks-Nederlandse jongeren een grotere assimilatiediscrepantie ervaren, aangezien zij zich als praktiserend moslim veelal gestigmatiseerd voelen door de samenleving (Bowskill et al., 2007; Van Tubergen, 2003). Er wordt dan ook een interactie-effect verwacht tussen strategievoorkeur en etniciteit, daar de gehanteerde acculturatiestrategie en de mate waarin discrepanties worden ervaren deels bepaald lijken te worden door de etniciteit van de jongere.

Methode

Respondenten

Dit onderzoek focust zich op Nederlandse migrantenjongeren. Er zal voor dit onderzoek gebruik gemaakt worden van twee respondentengroepen. Respondentengroep 1 bestaat uit 64 13-18 jarige Marokkaans- en Turks-Nederlandse jongeren van het VMBO en het HAVO. Respondentengroep 2 bestaat uit 40 Surinaams- en Antilliaans-Nederlandse jongeren. Om een zo homogeen mogelijke respondentengroep te bewerkstelligen, richt onderhavige studie zich in alle deelvragen op jongeren met een Marokkaans- en Turks-Nederlandse afkomst. Het was niet mogelijk om een respondentengroep te creëren op basis van één etniciteit, dit zou een groep opleveren die niet groot genoeg zou zijn om analyses mee uit te voeren. In de laatste deelvraag zal tevens gebruik gemaakt worden van de tweede respondentengroep, namelijk jongeren met een Surinaamse of Antilliaanse afkomst. Ook hierbij is de belangrijkste beweegreden dat er op deze manier twee groepen van

SAMENHANG TUSSEN ACCULTURATIE EN WELBEVINDEN

respectabele grootte met elkaar vergeleken kunnen worden, iets wat helaas niet bereikt kan worden met groepen waarbij elke groep slechts één etniciteit vertegenwoordigt. De twee respondentengroepen worden gevormd door jongeren die de vier grootste groepen migranten met een niet-Westerse afkomst in Nederland vertegenwoordigen (Nationaal Kompas Volksgezondheid, 2012). De jongeren zijn geworven via reguliere middelbare scholen uit voornamelijk de Randstad. Er hebben in totaal 27 klassen meegewerkt aan het onderzoek, verspreid over zeven scholen. De oorspronkelijke dataset bevatte daardoor ook gegevens van jongeren met een andere afkomst.

Respondentengroep 1 bestaat uit 47 jongeren met een Marokkaanse afkomst en 17 jongeren met een Turkse afkomst. De verdeling van jongens en meisjes is nagenoeg gelijk (jongens = 55 %, meisjes = 45 %). De gemiddelde leeftijd bedraagt 15 jaar ($SD = 1.2$ jaar). De jongeren komen van VMBO-GL (6 %), VMBO-TL (81 %) of HAVO (13 %) en zitten in de tweede (20 %), derde (58 %) of vierde klas (22 %). De gemiddelde sociaal economische status van de deze jongeren is 10 ($SD = 1.7$). Met een range van 5 tot 15 is dit een gemiddelde score ten opzichte van de normgroep waarop deze schaal is gebaseerd (Boyce, Torsheim, Currie, & Zambon, 2006).

Respondentengroep 2 bestaat uit 34 jongeren met een Surinaamse afkomst en 7 jongeren met een Antilliaanse afkomst. Ook deze groep is gemiddeld 15 jaar oud ($SD = 1.0$ jaar) en bevat ongeveer even veel jongens als meisjes (jongens = 45 %, meisjes = 53 %, onbekend = 2 %). De jongeren komen van VMBO-GL (8 %), VMBO-TL (90 %) of HAVO (2 %) en zitten in de tweede (13 %), derde (70 %) of vierde klas (17 %). Ook deze jongeren hebben een sociaal economische status van 10 ($SD = 1.4$).

Instrumenten

Er is gekozen voor een vragenlijst die zowel door autochtone jongeren als door migrantenjongeren kan worden ingevuld. De vragenlijst start met een algemeen deel waarin de jongere aangeeft in welk land hijzelf en zijn ouders zijn geboren. Op basis van deze gegevens wordt bepaald of de jongere autochtoon of migrant is. De definitie die hierbij gehanteerd wordt houdt in dat men migrant is als minimaal één van de ouders in het buitenland is geboren. De overige delen van de vragenlijst die zijn gebruikt voor dit onderzoek gaan over zelfbeeld, welbevinden, culturele identiteit en waargenomen discriminatie.

Schaal Zelfbeeld. Deze schaal is gebaseerd op een reeds bestaande schaal, welke in 2013 onder leiding van Vedder en Horenczyk is ontwikkeld door masterstudenten van de Universiteit Leiden. De oorspronkelijke schaal bestond uit vijf domeinen met in totaal 90 stellingen, welke beoordeeld dienden te worden op een zevenpunts-Likertschaal. De interne consistentie van deze schaal bleek laag en moest daarom worden herzien. De herziene versie is in 2014 onder leiding van Vedder en Horenczyk ontwikkeld door masterstudenten van de Universiteit Leiden en bevat 108 stellingen. De nieuwe schaal bestaat uit drie domeinen, namelijk werkelijke zelf, ideale zelf en toekomstige zelf. In dit onderzoek is er alleen gekeken naar de stellingen die betrekking hebben op het werkelijke zelf, omdat deze wordt beschouwd als het belangrijkste domein binnen het zelfbeeld (Higgins, 1987). Het

SAMENHANG TUSSEN ACCULTURATIE EN WELBEVINDEN

werkelijke zelf domein is opgedeeld in twee delen waarin er onderscheid wordt gemaakt tussen hoe de jongeren zichzelf zien en hoe zij denken dat de samenleving hen ziet. Op deze manier kan de aanwezigheid van discrepanties worden gemeten. Het domein bestaat uit zes publieke onderwerpen: normen en waarden, afkomst vrienden, taalvoorkeur, sociale eigenschappen, tradities en woonwijk. Elk onderwerp bestaat uit drie stellingen. Deze stellingen staan voor de drie acculturatiestrategieën integratie, assimilatie en separatie. Er zijn geen stellingen gericht op marginalisatie, omdat deze strategie weinig voorkomt (Horenczyk, 1996; Prins, 1996). Elke stelling dient te worden beoordeeld op een zevenpunts-Likertschaal, waarbij de antwoordmogelijkheden variëren van sterk mee eens tot sterk mee oneens. Een van de publieke onderwerpen die aan bod komt bij het domein werkelijke zelf gaat over normen en waarden. Hierbij zijn er drie stellingen gericht op de eigen voorkeur en drie stellingen gericht op hoe jongeren denken dat de samenleving hen ziet. Voorbeelden hiervan zijn: (1) *Ik kan mezelf vinden in de normen en waarden van zowel mijn eigen als een andere cultuur* en (3) *Ik denk dat de Nederlandse bevolking opmerkt dat ik mezelf het meest kan vinden in de normen en waarden van zowel mijn eigen als een andere cultuur*. Op basis van de antwoorden op de stellingen van het werkelijke zelfdomein zijn er per strategie totaalscores berekend. De acculturatiediscrepanties zijn berekend door de totaalscores over hoe jongens zichzelf zien en hoe zij denken dat de samenleving hen ziet van elkaar af te trekken. De interne consistentie van het werkelijke zelfdomein is matig tot ruim voldoende te noemen in het onderhavige onderzoek. De precieze waarden zijn weergegeven in Tabel 1.

Tabel 1
Interne consistentie: Zelfbeeldvragenlijst

	Respondentengroep 1	Respondentengroep 2
	α	α
Eigen voorkeur		
Integratiestrategie	.63	.63
Assimilatiestrategie	.67	.59
Separatiestrategie	.71	.74
Verwachting samenleving		
Integratiestrategie	.66	.66
Assimilatiestrategie	.62	.64
Separatiestrategie	.75	.80

Schaal Culturele Identiteit. Om de relatie tussen acculturatiestrategie en acculturatiediscrepanties te kunnen onderzoeken is het van belang dat de acculturatiestrategie middels een andere schaal berekend wordt dan de discrepantie, ter voorkoming van onderlinge meetafhankelijkheid. Dit is bewerkstelligd met behulp van de Culturele Identiteit Schaal, een vertaalde versie van de Multigroup Ethnic Identity Measure (Phinney, 1992). De originele schaal had een goede betrouwbaarheid, namelijk een Cronbach's alpha van .82 (Phinney, 1992). De vertaalde schaal is gehercodeerd naar twee subschalen. Deze subschalen vertegenwoordigen de mate waarin de jongere zich verbonden voelt met de Nederlandse cultuur (Cronbach's alpha van .86) en met de oorspronkelijke cultuur (Cronbach's

SAMENHANG TUSSEN ACCULTURATIE EN WELBEVINDEN

alpha van .94). Voorbeelden van items zijn: (1) *Ik voel dat ik deel uitmaak van de Nederlandse cultuur*, en (5) *Ik voel dat ik deel uitmaak van mijn eigen cultuur*. Op een vijfpunts-Likertschaal, waarbij de antwoordmogelijkheden variëren van helemaal mee oneens tot helemaal mee eens, hebben de jongeren aan kunnen geven in hoeverre zij het met de stellingen eens zijn. De twee subschalen bestaan ieder uit twee categorieën (hoog/laag). De categorieën van de subschaal verbondenheid nieuwe cultuur zijn gedefinieerd door middel van een mediaansplit procedure. Bij het definiëren van de categorieën van de subschaal verbondenheid oorspronkelijke cultuur was een mediaansplit procedure geen optie, vanwege de scheef verdeelde data. Er is daarom voor gekozen om dezelfde grenswaarden aan te houden als bij de andere subschaal. De enkele jongeren die laag scoren op deze subvariabele zullen in de analyses buiten beschouwing worden gelaten. De scores op beide subschalen kunnen vervolgens vertaald worden naar de preferente acculturatiestrategie van de jongere. Een hoge score op zowel verbondenheid met de nieuwe cultuur als de oorspronkelijke cultuur staat gelijk aan de integratiestrategie. Een hoge score op verbondenheid oorspronkelijke cultuur en een lage score op verbondenheid nieuwe cultuur staat gelijk aan de separatiestrategie. De assimilatiestrategie wordt in deze dataset niet gevonden, aangezien deze gelijk staat aan een hoge score op verbondenheid met de nieuwe cultuur en een lage score op verbondenheid met de oorspronkelijke cultuur.

Schaal Welbevinden. Het welbevinden van de jongeren is onderzocht met behulp van de Nederlandse versie van de Satisfaction With Life Scale (Diener, Emmons, Larsen, & Griffin, 1985). De oorspronkelijke schaal is een valide instrument aangezien deze positief correleert met andere schalen met dezelfde meetpretentie, $r = .57$ (Diener et al., 1985). De vertaalde schaal bestaat uit vijf stellingen welke beoordeeld dienen te worden op een vijfpunts-Likertschaal, waarbij de antwoordmogelijkheden variëren van helemaal mee oneens tot helemaal mee eens. Een voorbeeld van een item is: (1) *Op de meeste punten is mijn leven bijna perfect*. In het huidige onderzoek is er voor de 64 Marokkaans- en Turks-Nederlandse jongeren een Cronbach's alpha gevonden van .78, de schaal is daarmee voldoende betrouwbaar.

Schaal Waargenomen Discriminatie. De waargenomen discriminatie is gemeten met behulp van een vertaalde versie van de International Comparative Study of Ethnocultural Youth (ICSEY). De Cronbach's alpha voor deze schaal was .79 voor migranten en .81 voor autochtonen (Sam, Vedder, Liebkind, Neto, & Virta, 2008). De constructvaliditeit van deze schaal is voldoende gebleken (Berry et al., 2006). De schaal bestaat uit acht stellingen over gevoelens en belevissen die te maken hebben met discriminatie. Een voorbeeld hiervan is (1) *Ik voel me niet geaccepteerd door mensen uit andere culturen*. De jongeren dienen deze stellingen te beoordelen op een vijfpunts-Likertschaal, waarbij de antwoordmogelijkheden variëren van helemaal mee oneens tot helemaal mee eens. De schaal heeft voor de Marokkaans- en Turks-Nederlandse jongeren een Cronbach's alpha van .82, en is daarmee ruim voldoende betrouwbaar.

SAMENHANG TUSSEN ACCULTURATIE EN WELBEVINDEN

Procedure

In januari en februari 2014 zijn zeven middelbare scholen door tien masterstudenten Pedagogische Wetenschappen van de Universiteit Leiden benaderd via email en telefoon. Deze middelbare scholen komen voornamelijk uit de Randstad. De scholen kregen een informatiebrief toegezonden waarin het doel van het onderzoek stond vermeld, hoe de anonimiteit van de gegevens wordt gewaarborgd en dat de scholen te zijner tijd een verslag met resultaten zullen ontvangen. Als er vanuit de middelbare school interesse was om mee te werken, werden er toestemmingsbriefjes uitgedeeld onder de leerlingen. Hierop konden zowel leerling als ouders aangeven of zij akkoord gingen met deelname aan het onderzoek.

De dataverzameling vond plaats in de maanden maart en april 2014. De afname van het onderzoek vond plaats in een klaslokaal. De afname was schriftelijk en nam hooguit één lesuur (circa 30 minuten) in beslag. De vragenlijst werd afgenomen door twee masterstudenten. Zij gaven leerlingen voorafgaand aan de vragenlijst instructies over de diverse delen van de vragenlijst en daarnaast benadrukten zij de anonimiteit van de leerlingen en het belang van het geven van eerlijke antwoorden op de vragen. Tijdens het invullen van de vragenlijst hadden de leerlingen de mogelijkheid tot het stellen van vragen. Na deelname ontvingen de leerlingen een bedankje in de vorm van een versnapering.

Statistische analyses

De eerdergenoemde verwachtingen zullen getoetst worden middels diverse analysetechnieken. Bij alle analyses zal gebruik gemaakt worden van een significantieniveau van .05. Allereerst zal er door middel van twee meervoudige regressieanalyses getoetst worden of de mate waarin de Marokkaans- of Turks-Nederlandse jongere een voorkeur heeft voor een bepaalde strategie en de mate waarin hij of zij acculturatiediscrepanties ervaart, voorspellers zijn voor het welbevinden van de jongere. De afhankelijke variabele in deze analyses is het welbevinden van de jongere. Omdat de strategie en de mate waarin de jongere discrepanties ervaart los van elkaar worden onderzocht in deze vraagstelling, kan er gebruikt gemaakt worden van de preferente acculturatiestrategie op basis van de Zelfbeeld schaal. Onderlinge meetafhankelijkheid is dankzij deze constructie namelijk niet aan de orde. Dit betekent dat alle drie de strategieën en bijbehorende discrepanties kunnen worden meegenomen in de analyses. Dit was niet mogelijk geweest als beide variabelen in één analyse werden meegenomen, aangezien er dan gebruik gemaakt zou moeten worden van de preferente acculturatiestrategie op basis van de Culturele Identiteit schaal. Assumpties waaraan voldaan moet worden om deze analyse uit te mogen voeren hebben betrekking op lineariteit, homoscedasticiteit en multicollineariteit. Ook dient er sprake te zijn van een normale verdeling van de residuen.

Vervolgens zal er door middel van mediatie-analyses onderzocht worden of discriminatie een mediërende rol heeft in de relatie tussen acculturatiestrategie en het welbevinden van Marokkaans- en Turks-Nederlandse jongeren en/of in de relatie tussen acculturatiediscrepanties en het welbevinden.

SAMENHANG TUSSEN ACCULTURATIE EN WELBEVINDEN

Om deze analyse uit te mogen voeren moet er sprake zijn van zowel een significante samenhang tussen de onafhankelijke variabele en de afhankelijke variabele, als tussen de onafhankelijke variabele en de vermoedelijke mediator.

Ten slotte zullen er tweeweg-variantieanalyses worden uitgevoerd om te onderzoeken of de acculturatiediscrepanties voor alle acculturatiestrategieën vergelijkbaar zijn, en in hoeverre deze relatie wordt beïnvloed door de afkomst van de jongeren. Er zullen twee analyses worden uitgevoerd, met telkens een andere discrepantie als de afhankelijke variabele (integratiediscrepantie en separatiediscrepantie). In deze analyses zullen beide respondentengroepen worden meegenomen. De tweeweg-variantieanalyses mogen uitgevoerd worden indien er sprake is van gelijkheid van varianties en normaal verdeelde residuen.

Resultaten

Data-inspectie

Voorafgaand aan de analyses is er een data-inspectie uitgevoerd voor de variabelen acculturatiestrategie, acculturatiediscrepantie, discriminatie en welbevinden. Aangezien de Surinaams- en Antilliaans-Nederlandse jongeren enkel worden meegenomen in de laatste deelvraag, is er alleen voor de variabelen van deze deelvraag een inspectie uitgevoerd voor de jongeren van deze respondentengroep. De Marokkaans- en Turks-Nederlandse jongeren zullen worden meegenomen in alle analyses, voor deze groep is dan ook een inspectie uitgevoerd voor alle variabelen die in dit onderzoek relevant zijn. De beschrijvende statistieken van de variabelen voor deze groep jongeren is weergegeven in Tabel 2.

Uit de data-inspectie van beide respondentengroepen komt naar voren dat alle variabelen bij benadering normaal verdeeld zijn. Dit met uitzondering van de subschaal verbondenheid oorspronkelijke cultuur van Culturele Identiteit. Jongeren scoren over het algemeen hoog op deze variabele, de enkele jongeren die laag scoren zijn niet meegenomen in de bijbehorende analyses. Deze scheefheid heeft tot gevolg gehad dat enkel de integratie- en de separatiestrategie vergeleken kunnen worden met de acculturatiediscrepanties.

Bij de analyses waarbij er geen samenhang tussen de acculturatiestrategieën en acculturatiediscrepanties onderzocht zal worden, kan gebruik gemaakt worden van de strategie-operationalisering op basis van de Zelfbeeld schaal. Onderlinge meetafhankelijkheid is dan namelijk niet aan de orde en middels deze operationalisering kan de assimilatiestrategie wel worden meegenomen. Uit de Missing Value Analysis kwam naar voren dat er geen significante patronen te herkennen zijn in de missende waarden. Er is voor gekozen om de missende waarden pairwise te verwijderen, zodat er zoveel mogelijk data behouden blijft. De dataset bevat enkele uitbijters, deze zijn echter niet extreem en vallen binnen de normaalverdeling.

SAMENHANG TUSSEN ACCULTURATIE EN WELBEVINDEN

Tabel 2

Beschrijvende gegevens van de verdelingen der variabelen (Marokkaans- en Turks-Nederlandse jongeren)

	<i>N</i>	Min	Max	<i>M</i>	<i>SD</i>	<i>Z</i> _{scheefheid}	<i>Z</i> _{kurtosis}
Acculturatie strategie (o.b.v. Zelfbeeld)							
Integratie	62	5	32	15.1	6.5	.434	-.345
Assimilatie	62	7	42	23.6	7.6	.075	-.200
Separatie	62	6	37	19.7	7.7	.368	-.473
Discrepanties							
Integratiediscrepancie	62	-18	6	-3.2	5.0	-.601	.453
Assimilatie-discrepancie	62	-37	8	-9.1	9.4	-.958	1.255
Separatiediscrepancie	62	-10	18	-0.4	5.8	.977	1.491
Mediator							
Discriminatie	60	8	34	20.4	7.3	-.348	1.491
Onafhankelijke variabele							
Welbevinden	64	5	25	19.6	4.1	-1.004	1.461

Acculturatievoorkeur en Welbevinden

Om aan te kunnen tonen of de mate waarin Marokkaans- en Turks-Nederlandse jongeren een bepaalde acculturatievoorkeur hebben een voorspeller is voor het welbevinden van de jongeren, is er gebruik gemaakt van een meervoudige regressieanalyse. Er wordt voldaan aan de assumpties om de analyse uit te mogen voeren. Uit de regressieanalyse komt naar voren dat 9 % van de variantie van het welbevinden kan worden verklaard door de mate waarin de jongeren de voorkeur hebben voor de strategieën integratie, assimilatie en separatie ($R^2 = .09$, $F(3,58) = 1.9$, $p = .125$). Uit Tabel 3 is af te lezen dat de separatievoorkeur van de jongeren een negatief significant verband heeft met het welbevinden van de jongeren. De overige predictoren, de integratie- en assimilatievoorkeur, blijken niet van significante waarde te zijn voor het voorspellen van het welbevinden van de jongeren.

Tabel 3

Regressieanalyse met afhankelijke variabele: Welbevinden (N= 61)

<i>Compleet model</i>	Ongestandaardiseerde coëfficiënten		Gestandaardiseerde coëfficiënten	<i>T</i>	<i>P</i>
	<i>B</i>	Standaard Meetfout	<i>Bèta</i>		
Integratievoorkeur	-0.01	0.07	-0.016	-0.12	.903
Assimilatievoorkeur	0.07	0.07	0.136	0.95	.346
Separatievoorkeur	-0.16	0.07	-0.066	-2.44	.018

Acculturatiediscrepanties en Welbevinden

Tevens is er een meervoudige regressieanalyse uitgevoerd om te onderzoeken of de mate waarin Marokkaans- of Turks-Nederlandse jongeren acculturatiediscrepanties ervaren een voorspeller is voor het welbevinden van de jongeren. Er wordt wederom voldaan aan de assumpties om de analyse uit te mogen voeren. De mate waarin jongeren acculturatiediscrepanties ervaren blijkt 4 % van de variantie van het welbevinden te kunnen verklaren ($R^2 = .04$, $F(3,58) = 0.9$, $p = .430$). Er worden geen significante verbanden gevonden tussen de diverse discrepanties en het welbevinden (Tabel 4).

SAMENHANG TUSSEN ACCULTURATIE EN WELBEVINDEN

Tabel 4

Regressieanalyse met afhankelijke variabele: Welbevinden (N= 61)

<i>Compleet model</i>	Ongestandaardiseerde coëfficiënten		Gestandaardiseerde coëfficiënten	<i>T</i>	<i>P</i>
	<i>B</i>	Standaard Meetfout	<i>Bèta</i>		
Integratiediscrepancie	-0.02	0.10	-0.023	-0.17	.869
Assimilatiediscrepancie	0.05	0.05	0.142	1.08	.287
Separatiediscrepancie	-0.11	0.09	-0.176	-1.32	.192

Discriminatie

Om te bepalen of waargenomen discriminatie een mediërende rol heeft in de relatie tussen acculturatiestrategie en het welbevinden van Marokkaans- en Turks-Nederlandse jongeren en/of in de relatie tussen acculturatiediscrepancies en het welbevinden van de jongeren, moet er niet alleen sprake zijn van significante samenhang tussen de onafhankelijke variabele (strategieën/discrepancies) en de afhankelijke variabele (welbevinden), maar ook tussen de onafhankelijke variabele (strategieën/discrepancies) en de vermoedelijke mediator (discriminatie). Er is echter geen enkele significante correlatie aangetroffen (Tabel 5). Een mediatie-analyse is derhalve niet zinvol.

Tabel 5

Correlatiematrix: Welbevinden (N= 62) en Discriminatie (N=59)

	Welbevinden		Discriminatie	
	<i>r</i>	<i>p</i>	<i>r</i>	<i>p</i>
Integratiestrategie	.06	.648	-.07	.626
Assimilatiestrategie	.03	.844	-.10	.472
Separatiestrategie	-.24	.069	-.18	.180
Integratiediscrepancie	.03	.811	-.25	.053
Assimilatiediscrepancie	.14	.298	.04	.763
Separatiediscrepancie	-.10	.436	-.04	.765

Acculturatiestrategie, Etniciteit en Acculturatiediscrepancies

Om te onderzoeken of de acculturatiediscrepancies voor alle acculturatiestrategieën en etniciteiten vergelijkbaar zijn, zijn er twee tweeweg-variantieanalyses uitgevoerd. De etniciteit van de jongere is hierin meegenomen als mogelijke modererende variabele, een verklaring voor het verband tussen de acculturatiestrategie en bijbehorende discrepancie. Er is één analyse uitgevoerd met separatiediscrepancie als afhankelijke variabele en één met integratiediscrepancie als afhankelijke variabele. De assimilatie-discrepancie wordt niet meegenomen als afhankelijke variabele, omdat er in de analyses gebruik gemaakt wordt van de preferente acculturatiestrategie op basis van de Culturele Identiteit schaal. Met deze schaal kan alleen de integratie- en separatiestrategie worden onderzocht in verband met de scheve verdeling op de subschaal verbondenheid oorspronkelijke cultuur. Het heeft geen toegevoegde waarde om de assimilatie-discrepancie mee te nemen in deze analyse, aangezien de assimilatiestrategie niet kan worden gemeten.

SAMENHANG TUSSEN ACCULTURATIE EN WELBEVINDEN

Er wordt voldaan aan de assumpties om de analyses uit te mogen voeren. Uit de analyse met integratiediscrepancie als afhankelijke variabele is een hoofdeffect voor etniciteit significant gebleken ($F(1,77) = 6.54, p = .013$). Dit betekent dat er sprake is van een samenhang tussen de etniciteit van de jongere en de mate waarin de jongere integratiediscrepancies ervaart. Het hoofdeffect voor acculturatiestrategie en het interactie-effect tussen acculturatiestrategie en etniciteit bleken niet significant (Tabel 6). De resultaten van de variantieanalyse met separatiediscrepancie als afhankelijke variabele zijn weergegeven in Tabel 7. In deze tabel is af te lezen dat er geen enkele significante samenhang is gevonden tussen de variabelen.

Tabel 6

Variantieanalyse met afhankelijke variabele: Integratiediscrepancie (N= 81)

Variantiebron	SS	Df	MS	F	P
Acculturatiestrategie	1.32	1	1.32	0.05	.821
Etniciteit	166.76	1	166.76	6.54	.013
Acculturatiestrategie * Etniciteit	2.138	1	2.14	0.08	.773
Totaal	2141.80	80			

Tabel 7

Variantieanalyse met afhankelijke variabele: Separatiediscrepancie (N= 81)

Variantiebron	SS	Df	MS	F	P
Acculturatiestrategie	29.10	1	29.10	0.13	.335
Etniciteit	3.88	1	3.88	0.94	.724
Acculturatiestrategie * Etniciteit	12.82	1	12.82	0.41	.522
Totaal	2431.56	80			

Conclusie en discussie

In onderhavige studie is de relatie tussen acculturatie en het welbevinden van 13-18 jarige jongeren van het VMBO en het HAVO met een Marokkaanse en Turkse afkomst onderzocht. Hierin is waargenomen discriminatie meegenomen als mediërende variabele en etniciteit als modererende variabele. Bij de moderatie-analyse zijn ook jongeren met een Surinaamse en Antilliaanse afkomst betrokken, zodat er een vergelijking gemaakt kon worden tussen twee groepen van een respectabele grootte. Allereerst zal per deelvraag worden ingegaan op de voorafgestelde hypothesen en de gevonden resultaten. Vervolgens zullen de beperkingen van het onderzoek genoemd worden, waarna er aanbevelingen zullen worden gedaan over hoe deze tekortkomingen in het vervolg kunnen worden voorkomen. Ten slotte zal er worden ingegaan op de implicaties voor vervolgonderzoek.

Acculturatievoorkeur, Acculturatiediscrepancies en Welbevinden

Ten eerste werd er verwacht dat het welbevinden voorspeld kon worden door de acculturatievoorkeur van de migrantenjongeren en de mate waarin er acculturatiediscrepancies werden ervaren. Integratie zou leiden tot een hoger welbevinden dan de strategieën assimilatie en separatie (Berry, 1997; Berry &

SAMENHANG TUSSEN ACCULTURATIE EN WELBEVINDEN

Sam, 1997; Verkuyten & Kwa, 1994; Virta, Sam, & Westin, 2004). Daarnaast werd er op basis van de zelfdiscrepantietheorie van Higgins (1987) verondersteld dat het welbevinden van de jongeren hoger zou zijn naarmate zij minder discrepanties ervaren. Uit de analyses is naar voren gekomen dat enkel de separatievoorkeur een voorspellende waarde heeft voor het welbevinden van de jongeren. Jongeren met een sterke voorkeur om vast te houden aan de oorspronkelijke cultuur rapporteerden een lager welbevinden dan jongeren die hier minder waarde aan hechten. Zoals eerder genoemd wordt de integratiestrategie door migranten als meest wenselijk geacht (Van Oudenhoven et al., 1998). Dit zou kunnen betekenen dat separerende jongeren een acculturatiediscrepantie ervaren tussen de eigen voorkeur en de verwachtingen vanuit de eigen minderheidsgroep. Deze vorm van discrepantie is in onderhavige studie niet gemeten, maar zou wel een verklaring kunnen bieden voor de negatieve relatie tussen separatievoorkeur en welbevinden. Uit onderzoek van Ward en Kennedy (1993) is namelijk gebleken dat het welbevinden van migranten negatief wordt beïnvloed door discrepanties tussen de eigen voorkeur en die van minderheidsgroep waar men toe behoort. Uit ditzelfde onderzoek komt naar voren dat acculturatiediscrepanties met betrekking tot de meerderheidsgroep, in dit geval de Nederlandse samenleving, van negatieve invloed zijn op sociaal-culturele aspecten. Het welbevinden van de jongeren is in dit onderzoek niet gespecificeerd naar sociaal-culturele aspecten. Dit zou een verklaring kunnen bieden waarom er in dit onderzoek geen relatie wordt gevonden tussen de gerapporteerde discrepanties en het welbevinden.

Een andere verklaring voor de ontbrekende samenhang tussen de overige acculturatiestrategieën, discrepanties en het welbevinden is wellicht te vinden in het feit dat de grote meerderheid van de respondenten tweede generatie migranten bleken te zijn. Uit recent onderzoek komt naar voren dat Spaans-Amerikaanse jongeren van de eerste generatie meer acculturatiestress ervaren dan jongeren van de tweede generatie (Cervantes, Padilla, Klip, & Goldbach, 2013). Wellicht zijn deze generatieverschillen ook van toepassing op de Marokkaans- en Turks-Nederlandse context. De respondenten van het onderhavige onderzoek zijn opgegroeid in de Nederlandse samenleving, mogelijk ervaren integrerende en assimilerende jongeren de Nederlandse cultuur als die van hen zelf waardoor zij weinig acculturatiestress ervaren. Andere aspecten hebben hierdoor wellicht meer invloed op het welbevinden van deze jongeren. Te denken valt aan materiële aspecten (zoals voedsel en vermogen), lichamelijke aspecten (zoals uiterlijk en gezondheid), sociale aspecten (zoals goede banden met familie en omgeving), veiligheidsaspecten (zoals vertrouwen in de toekomst en een fysiek veilige omgeving) en psychische aspecten (zoals geluk en gemoedsrust) (Narayan, Chambers, Shah, & Petesch, 2000).

Discriminatie

Ten tweede was het de verwachting dat er een samenhang zou bestaan tussen acculturatievoorkeur, discrepanties en waargenomen discriminatie (Berry et al., 2006; Bourhis et al., 1997; Van Geel, 2009). Uit eerder onderzoek is gebleken dat discriminatie namelijk een belangrijke rol speelt in deze relaties

SAMENHANG TUSSEN ACCULTURATIE EN WELBEVINDEN

(Vedder et al., 2007). Er werd verwacht dat de mate waarin migrantenjongeren discriminatie waarnemen een mediërende rol heeft in zowel de relatie tussen acculturatiestrategie en welbevinden, als in de relatie tussen acculturatiediscrepanties en welbevinden. In het onderhavige onderzoek werd echter geen samenhang gevonden tussen de diverse acculturatiestrategieën en welbevinden, noch tussen de acculturatiestrategieën en discriminatie. Dit geldt ook voor de analyses waarin de acculturatiestrategieën werden vervangen door de acculturatiediscrepanties. Ook hier is een mogelijke verklaring voor de afwezigheid van een verband tussen acculturatie en welbevinden te vinden in het feit dat de steekproef van het onderhavige onderzoek voornamelijk tweede generatie migranten betreft en dat andere aspecten hierdoor mogelijk een belangrijkere rol spelen bij de mate van welbevinden van jongeren (Cervantes et al., 2013; Narayan et al., 2000). Daarnaast geven alle respondenten aan dat zij relatief weinig discriminatie waarnemen, dit komt overeen met eerdere bevindingen uit het literatuuronderzoek (Van Geel & Vedder, 2009).

Acculturatiestrategie, Etniciteit en Acculturatiediscrepanties

Tenslotte werd er verwacht dat zowel verschil in strategievoorkeur als verschil in etniciteit in verband zou staan met de mate waarin de jongere discrepanties ervaart en dat er daarnaast sprake zou zijn van een interactie-effect tussen strategievoorkeur en etniciteit. Vooraf werd gesteld dat jongeren met de assimilatiestrategie minder discrepanties zouden ervaren dan jongeren met een andere strategievoorkeur, aangezien zij het gevoel hebben dat de maatschappij van hen verlangt dat zij assimileren (Bowskill et al., 2007; Fekete, 2008; Kunst et al., 2012; Verkuyten & Yildiz, 2007). Tevens was het aannemelijk dat Surinaams- en Antilliaans-Nederlandse jongeren makkelijker assimileren dan Marokkaans- en Turks-Nederlandse jongeren gezien hun koloniaal verleden. Omdat migranten in hun beleving moeten assimileren volgens de samenleving, was het daarom de verwachting dat Surinaams- en Antilliaans-Nederlandse jongeren minder discrepanties zouden ervaren dan Marokkaans- en Turks-Nederlandse jongeren. Ook werd er verwacht dat Marokkaans- en Turks-Nederlandse jongeren een grotere assimilatiediscrepanctie zouden ervaren doordat zij als praktiserend moslim meer druk voelen vanuit de samenleving om te assimileren (Bowskill et al., 2007; Van Tubergen, 2003).

Uit de resultaten van de analyses komt naar voren dat er een samenhang bestaat tussen de etniciteit van de jongere en de mate waarin de jongere een integratiediscrepanctie ervaart, dit komt gedeeltelijk overeen met de vooraf gestelde hypothese. Migrantengeneraties geven de voorkeur aan de integratiestrategie, maar hebben de perceptie dat de samenleving van hen verlangt dat zij assimileren (Bowskill et al., 2007; Fekete, 2008; Oudenhoven et al., 1998). Hierdoor ontstaat er een integratiediscrepanctie, migrantengeneraties hebben het gevoel dat zij meer willen integreren dan dat de samenleving van hen verlangt. Vooral de praktiserende moslims ervaren druk vanuit de samenleving om juist te assimileren in plaats van te integreren (Bowskill et al., 2007; Fekete, 2008; Kunst et al., 2012; Verkuyten & Yildiz, 2007). Dit zou een verklaring kunnen bieden voor de samenhang tussen

SAMENHANG TUSSEN ACCULTURATIE EN WELBEVINDEN

eticiteit en het ervaren van een integratiediscrepancie, aangezien Marokkaanse en Turkse Nederlanders zich over het algemeen meer bezig houden met hun geloof (veelal de Islam) dan Surinaamse en Antilliaanse Nederlanders (Van Tubergen, 2003).

De mate waarin de jongere een separatiediscrepancie ervaart blijkt niet samen te hangen met de etniciteit of de acculturatiestrategie van de jongere. De afwezigheid van interactie-effecten weerlegt de hypothese dat etniciteit zou fungeren als moderator in de relatie tussen de acculturatiestrategieën en bijbehorende discrepanties. De assimilatiestrategie en bijbehorende discrepancie is helaas niet meegenomen in deze analyse, daar er sprake is van een scheve verdeling in een van de subschalen van Culturele Identiteit. Derhalve bleek het later in het onderzoek niet mogelijk te zijn om verwachtingen met betrekking tot assimilatie te toetsen.

Beperkingen & Aanbevelingen

In het onderhavige onderzoek is gebruik gemaakt van een relatief kleine steekproef, wat ten koste gaat van de kwaliteit van het gehele onderzoek. Onderzoeksresultaten dienen met voorzichtigheid geïnterpreteerd te worden, de gehanteerde steekproef is namelijk vrij summier om stellige conclusies te kunnen trekken. Daarnaast het is de vraag in hoeverre de leerlingen van de zeven deelnemende scholen representatief zijn voor alle Marokkaans-Nederlandse en Surinaams-Nederlandse jongeren in de leeftijd van 13 tot en met 18 jaar van het VMBO en het HAVO. Het beperkt aantal scholen is mogelijk het gevolg van slechte timing. Veel scholen die benaderd werden voor deelname gaven aan dat zij niet konden deelnemen aan het onderzoek in verband met een drukke periode op school of omdat zij al medewerking verleenden aan andere onderzoeken.

De zelfbeeldschaal waarmee acculturatiestrategieën en acculturatiediscrepancies kunnen worden gemeten is speciaal voor dit onderzoek ontwikkeld. Meer onderzoek is gewenst om te onderzoeken in hoeverre de schaal valide is. De betrouwbaarheid voor enkele acculturatiestrategieën en discrepanties voor de jongeren bleek in dit onderzoek matig, ook dit is een aandachtspunt om mee te nemen in vervolgonderzoek. Daarnaast gaven jongeren tijdens de afnamemomenten aan dat zij het invullen van de zelfbeeldvragenlijst als saai en/of lastig ervoeren. Bij controle van de data kwam tevens naar voren dat sommige jongeren een specifiek patroon lieten terug komen in hun antwoordkeuzes. Ditzelfde geldt ook voor de culturele identiteit-vragenlijst.

Bij vervolgonderzoek wordt aangeraden om eerder in het schooljaar te starten met het benaderen van scholen en de dataverzameling, vermoedelijk zullen dan meer scholen akkoord gaan met het onderzoek. De mate waarin de jongeren de vragenlijsten begrepen en de mate waarin zij deze serieus hebben ingevuld valt te betwisten. Dit probleem kan ondervangen worden door de zelfbeeldvragenlijst in te korten, bijvoorbeeld door enkel in te gaan op het werkelijke zelfbeeld in plaats van op drie verschillende zelfbeelden. Een andere oplossing is dat de vragenlijsten in twee delen wordt afgenomen op verschillende dagen. Op die manier wordt er minder lang een beroep gedaan op het concentratievermogen van de jongeren. Een ander aandachtspunt voor vervolgonderzoek is een

SAMENHANG TUSSEN ACCULTURATIE EN WELBEVINDEN

kritische blik op de moeilijkheidsgraad van de vragenlijst. Zijn de stellingen wel passend bij het niveau en de leeftijd van de jongeren, of is de vragenlijst hier niet voldoende op afgestemd?

Implicaties

Dit onderzoek heeft zich gericht op de samenhang tussen de acculturatiestrategieën, acculturatiediscrepanties en het welbevinden van migrantenjongeren. Er is een samenhang gevonden tussen de separatievoorkeur van de jongere en diens welbevinden. Dit verband kan wellicht verklaard worden vanuit de discrepantie die de jongere ervaart tussen de eigen acculturatievoorkeur en die van zijn minderheidsgroep. Dit betekent dat migrantenjongeren zich in een tweestrijd bevinden tussen de verwachtingen van de samenleving enerzijds en de verwachtingen van de eigen minderheidsgroep anderzijds. Als deze verwachtingen niet overeen komen, brengt dit extra spanning met zich mee omdat er niet aan beide verwachtingen voldaan zal kunnen worden. De samenleving, waaronder ook de minderheidsgroepen, dient zich bewust te zijn van de negatieve gevolgen die het ervaren van discrepanties met zich mee brengt voor het welbevinden van migrantenjongeren. Daarnaast is het van belang dat men zich bewust is van de rol die zij hier zelf in heeft. Ook komt uit het onderzoek naar voren dat er een samenhang bestaat tussen de etniciteit van de jongeren en de mate waarin zij een integratiediscrepantie ervaren. De mate waarin de jongeren praktiserend moslim zijn zou hierin een verklaring kunnen bieden. Als dit inderdaad zo blijkt te zijn, dan is het belangrijk dat de samenleving zich bewust is van de boodschap die het uitzendt naar praktiserende moslims en de gevolgen daarvan. Deze bewustwording zou bijvoorbeeld gerealiseerd kunnen worden door middel van een landelijke campagne. Vervolgonderzoek zal moeten uitwijzen of beide theorieën inderdaad een verklaring bieden voor de gevonden samenhang tussen separatievoorkeur/welbevinden en etniciteit/discrepanties. Het ontbreken van een samenhang tussen de overige strategieën, discrepanties en het welbevinden van de jongeren kan mogelijk verklaard worden vanuit het feit dat de respondentengroep veelal uit tweede generatiemigranten bestaat of omdat het welbevinden in dit onderzoek niet gespecificeerd is naar sociaal-culturele aspecten. Ook deze theorieën bieden een interessante richting voor vervolgonderzoek.

Literatuur

- Berry, J. W. (1997). Immigration, acculturation, and adaptation. *Applied Psychology: An International Review*, 46, 5-68.
- Berry, J. W., Dasen, P. R., Poortinga, Y. H., & Segall, M. H. (2002). *Cross-cultural psychology: Research and applications*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Berry, J. W., & Kim, U. (1988). Acculturation and mental health. In: P. Dasen, J. W. Berry, & N. Sartorius (Eds.), *Health and cross-cultural psychology* (pp. 207-236). Newbury Park: Sage.

SAMENHANG TUSSEN ACCULTURATIE EN WELBEVINDEN

- Berry, J. W., Phinney, J. S., Sam, D., & Vedder, P. (2006). Immigrant youth in cultural transition: Acculturation, identity and adaptation across national contexts. *Applied Psychology: An International Review*, 55(3), 303-332.
- Berry, J. W., & Sam, D. L. (1997). Acculturation and adaptation. In: J. W. Berry, M. H. Segall, & C. Kagitcibasi (Eds.), *Handbook of cross-cultural psychology* (pp. 291-326). Boston: Allyn and Bacon.
- Berry, J. W., & Sabatier, C. (2011). Variations in the assessment of acculturation attitudes: Their relationships with psychological wellbeing. *International Journal of Intercultural Relations*, 35(5), 658-669.
- Bourhis, R. Y., Moise, L. C., Perreault, S., & Senecal, S. (1997). Toward an Interactive Acculturation Model: A social psychological approach. *International Journal of Psychology*, 32, 369-386.
- Boyce, W., Torsheim, T., Currie, C., & Zambon, A. (2006). The Family Affluence Scale as a measure of national wealth: Validation of an adolescent self report measure. *Social Indicators Research*, 78, 473-487.
- Centraal Bureau voor de Statistiek (2013). *Het jaarrapport 2013: Landelijke jeugdmonitor*. Den Haag: Centraal Bureau voor de Statistiek.
- Cervantes, R., Padilla, A., Klip, L., & Goldbach, J. T. (2013). Acculturation related stress among three generations of Hispanic adolescents. *Hispanic Journal of Behavioral Sciences*, 35(4), 451-468.
- Diener, E., Emmons, R. A., Larsen R. J., & Griffin, S. (1985). The satisfaction with life scale. *Journal of Personality Assessment*, 49, 71-75.
- Fekete, L. (2008). *Integration, Islamophobia and civil rights in Europe*. Londen: Institute of Race Relations.
- Geel, M. van (2009). Acculturation, adaptation and multiculturalism among immigrant adolescents in junior vocational education. (Academisch proefschrift). Universiteit Leiden.
- Geel, M. van, & Vedder, P. (2009). Perceived discrimination and psychological adjustment of immigrants. A review of research. In: I. Jasinskaja-Lahti, & T. Anna Mähönen (Eds.), *Identities, intergroup relations and acculturation: The cornerstone of intercultural encounters*, (pp. 179-190). Helsinki: Gaudeamus Helsinki University Press.
- Higgins, E. T. (1987). Self-discrepancy: A theory relating self and affect. *Psychological Review*, 94, 319-340.
- Higgins, E. T., Klein, R. L., & Strauman, T. J. (1987). Self-discrepancies: Distinguishing among self-states, self-state conflicts and emotional vulnerabilities. In: K. Yardley, & T. Honess (Eds.), *Self and identity: Psychosocial perspective* (pp. 173-186). Hoboken: John Wiley & Sons.
- Higgins, E. T., Strauman, T., & Klein, R. (1986). Standards and the process of self-evaluation: Multiple affects from multiple stages. In: R. M. Sorrentino, & E. T. Higgins (Eds.), *Handbook of motivation and cognition: Foundations of social behaviour* (pp. 23-63). New York: Guilford Press.

SAMENHANG TUSSEN ACCULTURATIE EN WELBEVINDEN

- Horenczyk, G. (1996). Migrant identities in conflict: Acculturation attitudes and perceived acculturation ideologies. In: G. Breakwell, & E. Lyons (Eds.), *Changing European identities*, (pp. 241 - 250). Oxford: Butterworth-Heinemann.
- Jasinskaja-Lahti, I., Liebkind, K., Horenczyk, G., & Schmitz, P. (2003). The interactive nature of acculturation: Perceived discrimination, acculturation attitudes and stress among young ethnic repatriates in Finland, Israel and Germany. *International Journal of Intercultural Relations*, 27, 79-97.
- Kunst, J. R., Sam, D. L., & Ulleberg, P. (2013). Perceived Islamophobia: Scale development and validation. *International Journal of Intercultural Relations*, 37(2), 225-237.
- Lecky, P. (1961). *Self-consistency: A theory of personality*. New York: Shoe String Press.
- Narayan, D., Chambers, R., Shah, M. & Petesch, P. (2000). *Voices of the poor: Crying out for change*. New York: Oxford University Press.
- Nationaal Kompas Volksgezondheid (2012). *Etniciteit: Wat is de huidige situatie?* Bilthoven: RIVM.
- Oostindie, G. & Schoorl, J. (2011). Postkoloniale migratie. In: R. P. W. Jennissen (Red.), *Wetenschappelijk Onderzoek- en Documentatiecentrum: De Nederlandse migratiekaart* (pp. 251-285). Den Haag: Boom Juridische Uitgevers.
- Oudenhoven, J. P. van, Willemsma, G., & Prins, K. (1996). Integratie en assimilatie van Marokkanen, Surinamers en Turken in Nederland. *De Psycholoog*, 31, 468 - 471.
- Oudenhoven, J. P. van, Prins, K., & Buunk, B. (1998). Attitudes of minority and majority members towards adaptation of immigrants. *European Journal of Social Psychology*, 28, 995-1013.
- Phinney, J. (1992). The Multigroup Ethnic Identity Measure: A new scale for use with adolescents and young adults from diverse groups. *Journal of Adolescent Research*, 7, 156-176.
- Piontkowski, U., Rohmann, A., & Florack, A. (2002). Concordance of acculturation attitudes and perceived threat. *Group Processes and Intergroup Relations*, 5, 221 - 232.
- Prins, K. S. (1996). Van 'gastarbeider' tot 'Niederlander': Adaptatie van Marokkanen en Turken in Nederland. (Academisch proefschrift). Rijksuniversiteit Groningen.
- Roccas, S., Horenczyk, G., & Schwartz, S. H. (2000). Acculturation discrepancies and well-being: The moderating role of conformity. *European Journal of Social Psychology*, 30, 323-334.
- Rogers, C. R. (1961). *On becoming a person*. Boston: Houghton Mifflin.
- Sam, D. L., Vedder, P., Liebkind, K., Neto, F., & Virta, E. (2008). Immigration, acculturation and the paradox of adaptation in Europe. *European Journal of Developmental Psychology*, 5(2), 138-158.
- Sociaal en Cultureel Planbureau (2014). Ervaren discriminatie in Nederland. Verkregen op 15 juli, 2014 van http://www.scp.nl/Publicaties/Alle_publicaties/Publicaties_2014/Ervaren_discriminatie_in_Nederland
- Schwartz, S. J., Waterman, A. S., Umaña-Taylor, A. J., Lee, R.M., Kim, S. Y., Vazsony, A. T., . . . Williams, M. K. (2013). Acculturation and well-being among college students from immigrant families. *Journal of Clinical Psychology*, 69, 298-318.

SAMENHANG TUSSEN ACCULTURATIE EN WELBEVINDEN

- Stronks, K. (1998). Migratie, acculturatie en gezondheid: Een overzicht van de belangrijkste onderzoeksthema's. In: *Onderzoeksprogramma Cultuur en Gezondheidszorg*. Den Haag: NWO/ZON.
- Suárez-Orozco, C. (2000). Identities under siege: Immigration stress and social mirroring among the children of immigrants. In: A. Robben, & M. Suárez-Orozco (Eds.), *Cultures under siege: Social violence & trauma* (pp. 194-226). Cambridge: Cambridge University Press.
- Tubergen, F. van (2003). Religieuze participatie en geloof van immigranten in Nederland: Nieuwe toetsingen van oude theorieën. *Mens & Maatschappij*, 78, 331-54.
- Vedder, P., Sam, D., & Liebkind, K. (2007). The acculturation and adaptation of Turkish adolescents in North-Western Europe. *Applied Developmental Science*, 11(3), 126-136.
- Vennix, P., & Vanwesenbeeck, I. (2005). *Seksualiteit en relaties van Turkse en Marokkaanse Nederlanders*. Delft: Eburon Uitgeverij.
- Verkuyten, M., & Kwa, G. A. (1994). Ethnic self-identification and psychological well-being among minority youth in the Netherlands. *International Journal of Adolescence and Youth*, 5, 19-34.
- Verkuyten, M., & Yildiz, A. A. (2007). National (dis)identification and ethnic and religious identity: A study among Turkish-Dutch Muslims. *Personality and Social Psychology Bulletin*, 33(10), 1448-1462.
- Virta, E., Sam, D. L., & Westin, C. (2004). Adolescents with Turkish background in Norway and Sweden: A comparative study of their psychological adaptation. *Scand J Psychol*, 45(1), 15-25.
- Ward, C., & Kennedy, A. (1993). Psychological and sociocultural adjustment during cross-cultural transitions: A comparison of secondary students overseas and at home. *International Journal of Psychology*, 28, 129-147.